

A MOSZKVAI „LENIN ÉS FRANCIAORSZÁG” KONFERENCIA

A Szovjet Tudományos Akadémia Világtörténelmi Intézete 1969. november 25—27-e között háromnapos nemzetközi konferenciát rendezett Moszkvában. Témája „*Lenin és Franciaország*” volt. A konferencián, melynek elnöki tisztét mindvégig *E. M. Zsukov* akadémikus, a Világtörténelmi Intézet igazgatója látta el, mintegy 80 szovjet és 12 külföldi szakember vett részt. A legnépesebb külföldi delegáció Franciaországból jött (5 személy, a delegáció vezetője *Jacques Duclos*), az NDK-ból és Lengyelországból ketten-ketten, Magyarországról pedig hárman (*Benda Kálmán*, *Jemnitz János* és *Lukácsy Sándor*). A konferencia nyelve az orosz és francia volt, mindkét nyelvből szimultán fordítással.

Az első nap, november 25-én két előadás hangzott el. *A. Z. Manfred*, a Szovjet Világtörténelmi Intézet osztályvezetője, a konferencia szervezője, általánosságban beszélt Lenin Franciaország története iránti érdeklődéséről, a francia forradalmak történetéről folytatott tanulmányairól és arról, hogy kutatásainak tanulságait hogyan használta fel a szocialista forradalomban, illetve politikai, elméleti és ideológiai munkáiban. *W. M. Dalin*, az Intézet főmunkatársa Leninnek a francia polgári forradalom történetére, ezen belül is elsősorban a jakobinus diktatúrára vonatkozó kutatásairól és megállapításairól beszélt. Ismertette azokat a forrásmunkákat, amelyekből Lenin adatait merítette, foglalkozott történetkutatási módszerével, majd tanulmányai főbb eredményeit ismertette. Ezek közül különösen fontos, hogy Lenin mutatott rá elsősorban arra a fontos szerepre, amit a francia forradalom menetében és alakulásában a tömegek játszottak. A korreferátumok részletkérdésekkel foglalkoztak. *B. P. Porsnyev*, a moszkvai egyetem tanára, Leninnek Jean Mélier abbénak a felvilágosodás és forradalom hatása alatt formálódó filozófiai nézeteiről vallott felfogását, *L. S. Gordon*, a szaranszki (Mordvin SzSzk) egyetem tanára Leninnek a francia forradalom agrárproblémáira vonatkozóan végzett kutatásait és nézeteit ismertette. Egy-egy kisebb részletkérdéssel foglalkozott *V. S. Alexejev-Popov* és *Dunajevszkij* professzor is.

Délután került sor a külföldi résztvevők hozzászólására. *A. Soboul*, a Sorbonne professzora, azt emelte ki, hogy Lenin meglátásai ma is útmutatók a francia forradalom történetét kutató történészek számára, egyik-másik részletmegállapításnál azonban — korábban ismeretlen anyag alapján — a történetírás már messzebb jutott. *W. Markov* professzor a lipcei egyetemről Leninnek a forradalmak történelmi jelentőségéről vallott álláspontját ismertette, s egybevetette ezt a francia jakobinusok felfogásával. *S. Boveiss*, a varsói egyetem docense, a Lengyelországban Lenin történetfelfogására vonatkozó, most folyamatban levő kutatásokat ismertette. *Benda Kálmán* arra mutatott rá, hogy Lenin volt az első, aki meglátta, hogy a francia jakobinus diktatúra bukásának legfőbb oka a vezetőknek a tömegektől való elszakadása volt. A továbbiakban összevetette a tömegeknek a lenini politikai koncepcióban juttatott aktív irányító szerepét a francia jakobinusok felfogásával, amelyben a tömeg feladata pusztán a vezetők elgondolásának támogatása volt, majd mint történelmi variánssra, utalt a közép-európai országok jakobinus mozgalmaira, amelyekben meg sem kísérelték a forradalmi mozgalomba bevonni az érdekelt tömegeket.

A konferencia második napján *Jacques Duclos* tartotta a főreferátumot. Előadásában a francia munkásmozgalom fejlődését tekintette át a századfordulótól az első világháború évein át a kommunista párt megalakulásáig. Előadásában részint személyes elmé-nyek alapján is hangsúlyozta az 1917-es orosz forradalmak nagy hatását a francia mozgalomra, katonákra. Az előadáshoz francia kommunista történészek kapcsolódtak, *Jean Bruhat* és *Claude Willard* professzorok. Willard hosszabban esetelte, milyen sok csoportosulásból született meg a francia kommunista párt. A felszólaló szovjet történészek részint Lenin egykorú elméleti munkásságát elemezték (pl. a nyugati agrárfejlődést vizsgáló írásait), mások, mint *Ny. Popova*, olyan általánosabb problémákat vizsgáltak, hogy a nőmozgalom súlyának mérlegelésénél Lenin milyen mérvadó megállapításokat tett, míg *A. Szmirnov*, a történettudományok doktora az kísérte nyomon, hogy a második világháború éveiben, a fasiszmus elleni harcban Lenin írásainak illegális kinyomtatása milyen lendületet adott ennek a küzdelemnek, s hogyan szolgálták ezek az írások az eszmei fejlődést, tisztázódást. *Jemnitz János* beszélt az 1914 előtti nyugat-európai pártok helyzetére vonatkozó lenini elemzésekről s azokról az eltérő lehetőségekről, amelyek nézete szerint a francia, angol, holland és belga mozgalom előtt álltak. Utalt arra, hogy mennyire feldolgozatlan az a kérdés: az első világháború idejének kormányssajtója, a pacifista és a zimmerwalista irányzatok lapjai miként látták Lenin alakját, s miként reagáltak az orosz forradalmak híreire.

A konferencia harmadik napján, november 29-én, a résztvevők kirándultak Gorkiba, s megtekintették a Lenin-múzeumot. Délután a népi demokratikus országok történe-

szeinek bevonásával A. A. Guber akadémikus tartott a Történettudományi Intézetben tájékoztatót az 1970 augusztusában Moszkvában megrendezésre kerülő XIII. Nemzetközi Történetész Kongresszus előkészületeiről. Este a külföldi résztvevők tiszteletére a Szovjet Tudományos Akadémia elnöke, M. V. Keldis akadémikus adott fogadást.

Benda Kálmán—Jemnitz János

LENIN EMLÉK-KIÁLLÍTÁS A MAGYAR NEMZETI MÚZEUMBAN

A Magyar—Szovjet Baráti Társaság, a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum és a Kossuth Könyvkiadó rendezésében 1970. április 18-án kiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Múzeumban V. I. Lenin születésének 100. évfordulója alkalmából. A kiállítás megrendezésében közreműködött a Szovjetunió Állami Forradalmi Múzeuma.

Az első teremben a Leninről — hazánkban és a Szovjetunióban — készült festményeket és szobrokat, valamint Lenin eszméitől ihletett tematikájú képzőművészeti alkotásokat találjuk. Itt láthatjuk az első magyar Lenin-ábrázolást — Bortnyik Sándor 1918-ban készített metszetét —, és olyan érdekességeket, mint pl. Brodskij Lenin-portróját, s alatta az alkotás megszületéséről készült egykorú fényképet.

Itt kapott helyet P. Vasziljev festménye is, melyet az SzKP KB ajándékozott hazánkknak, felszabadulásunk 25. évfordulója alkalmából; továbbá Ék Sándor sokak által ismert grafikája és Makrisz Agamemnon Lenin-portréja.

Külön tablón helyezték el a Tanácsköztársaság idején készült grafikákat, festményeket.

A kiállított alkotások mottóját adja Illyés Gyula versének idézete:

„Aki ismeri a törvényt, nyugodtan megy, biztosan
a fény felé a sötétben
Kegyetlenül küzd az akadályokkal, harcol, hirtet
és halad az úton
Mely legvégén a csillagokba hajlik
Légy hozzá hasonló.”

A második teremben a bejárattal szemben láthatjuk N. A. Andrejev Leninről készített szobrának másolatát. Az eredetét 1953-ban találták meg Óbudán. A felirat szerint feltehetőleg a németek hurcolták el a Szovjetunióból értékes márványanyaga miatt.

Az itt kiállított anyag végigkíséri Lenin életét, s a korabeli Oroszország életét bemutató festményekkel, képekkel, tárgyakkal teszi teljesebbé a szemlélőben kialakult benyomásokat.

Itt láthatjuk Lenin érettségi bizonyítványát, melyet Kerenszkij édesapja, mint a szimbirszki gimnázium igazgatója is aláírt; Lenin fiatalkori képeit, könyveit; más tárlókban Krupszkaja képeit s az emigrációban készült képeket. A különösen érdekes anyagok közé tartozik az Iszkra első számának fakszimiléje, s egy korabeli, az illegális nyomtatványok előállítására szolgáló mimiográf.

Az egyik tárló puskát, pisztolyt és ún. macedon bombákat mutat be az 1905-ös forradalom idejéből, melyről Lenin azt írja, hogy „az 1905. évi főpróba nélkül az 1917. évi Októberi Forradalom lehetetlen lett volna”.

A kiállított anyagok között találjuk az Auróra cirkálóról és Lenin páncélautójáról készült makettek; a Népbiztosok Tanácsa megalakításáról szóló rendelet, a békéről és a földről kiadott dekrétumok hasonmásait, az első szovjet köztársaságok címereit, az Oroszországi Föderatív Szocialista Köztársaság 1918-as lenini alkotmányát, az OSzSzsK villamosítási tervének címlapját és 1922-ből való pénzeket. A ritkaságszámba menő folyóirat, a Kommunista Internacionálé első számának eredetijét is kiállították.

A magyarországi Lenin-emlékek között találjuk a Népszava 1907. május 10-i számát, mely először adott hírt a „bolsevik frakcióról”. A legnagyobb anyag természetesen a Tanácsköztársaság és Lenin kapcsolatát dokumentálja. Ezek között foglal helyet Lenin két szikratávirata, melyek a Magyar Tanácsköztársaság kormányához és Kun Bélához intézett üzeneteit tartalmazzák. Az „Üdvözet a magyar munkásoknak” című, 1919. május 27-i dátummal készült írás fotókópiáját, Lenin műveinek tanácsköztársasági kiadásait tekinthetik meg a látogatók más tárlókban. Külön tárlóban kaptak helyet a Nemzetközi Lenin-békedíj magyar kitüntetettjeinek fényképei és Münnich Ferenc két Lenin-rendje.